

ПРОФІЛАКТИКА ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

В статті висвітлено основні причини вживання молоддю психоактивних речовин; визначено, що наркоманія є однією з причин злочинності неповнолітніх; розкрито вікові особливості учнівського контингенту загальноосвітніх навчальних закладів, які потребують як загальної, так індивідуальної антинаркотичної профілактики; проаналізовано роль антинаркотичної освіти батьків та індивідуальну роботу з неблагополучними сім'ями у досягненні ефективності профілактики вживання психоактивних речовин учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Ключові слова: психоактивні речовини, учні, антинаркотична профілактика, загальноосвітні навчальні заклади.

Постановка проблеми. Поширення та вживання наркотичних речовин на сьогоднішній день залишається однією з гострих проблем українського суспільства. У нашій країні проблема наркоманії тривалий час замовчувалася та не висвітлювалася в літературі, що призвело до ряду негативних результатів: необізнаності населення про шкідливість наркотиків, відсутності методів профілактики.

Через дефіцит знань про шкідливість наркотиків у багатьох молодих людей склалося неправильне уявлення про наркоманію, як про розвагу. Дану проблему ще більше загострив складний хід соціально-економічних реформ у державі, який призвів до зниження рівня життя, розшарування населення, зокрема, окремих сімей, криміналізацію суспільства, трансформацію виховної функції багатьох сімей, дитячу бездоглядність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній науковій літературі розкрито окремі методичні аспекти вживання психоактивних речовин учнів загальноосвітніх навчальних закладів: Оржеховська В.М. досліджує стратегії формування здорового способу життя; науковець Вальчук М.П. – профілактику вживання психоактивних речовин в професійних ліцезях; дослідниця Золотова Г.Т. вивчає напрями роботи соціального педагога з батьками щодо профілактики адиктивної поведінки учнів; Балакірева О.М., Бонлар Т.В., Рингач Н.О. – рівень і тенденції поширення тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України; Тюрікова Л. досліджує профілактику вживання наркотичних речовин серед учнівської молоді. Узагальнююче дослідження з означеної проблеми, на жаль, відсутнє.

Мета роботи – проаналізувати проблему профілактики вживання психоактивних речовин серед учнівської молоді, що навчається в загальноосвітніх навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Кризові явища в економіці послабили позитивний вплив сім'ї, як інституту, що має піклуватись про життя та здоров'я підлітка, забезпечити йому нормальні умови розумового і культурного розвитку в суспільстві. Матеріальні труднощі в сім'ї та масова пропаганда культури сили, грошей, добутих будь-яким шляхом, викликають у неповнолітніх бажання протиправного збагачення та пошуку нових відчуттів.

Саме такий стан речей став фундаментом, на якому почали поширюватись алкоголізм, паління, наркоманія, токсикоманія. Статистичні дані свідчать про збільшення кількості учнів, які палять, вживають алкоголь, наркотичні речовини. Так, згідно інформації, яку надає В. Оржеховська, "...на сьогодні в Україні споживають наркотики 128 тис. осіб, з яких 60 % – молодь і підлітки, 13 % – діти віком від 11 до 14 років, кожен другий – палить, а кожен третій підліток має досвід вживання алкоголю" [3, с. 29].

Простежується тенденція до зниження середнього віку, у якому молодь починає налити, вживати алкоголь та інші психоактивні речовини (ПАР). Згідно досліджень, "18 % хлопців і 14 % дівчат починають вживати пиво у віці до 9 років" [4, с. 29].

Маємо зазначити, що спостерігається тенденція вживання більш небезпечних наркотичних засобів, змінюється структура наркотизації. Сучасні підлітки вже з 11-12 років починають використовувати опіатоподібні і коноплеві культури. Сучасна молодь навіть не приховує, які психотропні та наркотичні засоби вживає. Особливо гострою проблема вживання психоактивних речовин є в загальноосвітніх навчальних закладах, що зумовлено віком контингенту учнів.

Основна частина учнів є неповнолітніми та іноді проживає в проблемних, неблагополучних сім'ях, батьки яких мають низький рівень поінформованості про наркотики, відсторонюються від питань профілактики (не володіють знаннями про психологічні та вікові особливості підлітка, причини вживання ПАР) або ж самі подають дітям негативний приклад.

16-17 років – найкриміногенніший віковий період. Саме у цьому віці підлітки скоюють 60-65 % злочинів від загальної кількості злочинів, що скоїли неповнолітні. Отже, на сьогоднішній день питання боротьби з наркоманією стоїть на одному рівні з питанням стосовно боротьби зі злочинністю (45 % злочинів вчиняються у стані наркотичного сп'яніння).

Досягнення мети антинаркотичної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі зумовлює її зміст і напрямок. У профілактиці наркоманії вчені виділяють два види профілактики: загальну та індивідуальну.

Загальна антинаркотична профілактика може включати:

- роз'яснення учням гігієнічних і моральних аспектів шкідливості вживання наркотичних і психоактивних речовин. Роз'яснення причин виникнення наркоманії і токсикоманії;
- розкриття суті наркоманії як захворювання і картини ранніх ознак цього захворювання;
- характеристика соціальних, економічних, етичних, психічних, юридичних наслідків вживання наркотиків;
- виявлення учнів, які за методом "рівний-рівному" могли б інформувати своїх однолітків та проводити з ними заходи;
- нетрадиційні форми виховної роботи по профілактиці психоактивних речовин: літературно-музичні композиції, змагання команд КВК, ігрові програми.

Також, попередити наркоманію можна шляхом широкого комплексу медичних та виховних заходів, які несуть в собі аргументовану інформацію, найбільш значну і цікаву для віку 15-17 років. Тут можна і потрібно надавати великий обсяг інформації з включенням елементів психології, сексології, соціології. Доцільно певну кількість занять проводити з медичними працівниками: психотерапевтами, гінекологами, урологами. До цього питання необхідно підходити тільки в комплексі.

Основні вимоги до антинаркотичної профілактичної діяльності: повинна мати безперервний характер; вестись одночасно проти вживання всіх груп психоактивних речовин – тютюну, алкоголю, лікарських та нелегальних наркотичних засобів; врахування актуальності інформації про ПАР; інформація не повинна бути насичена термінами, теоретичними та статистичними даними, мова викладання матеріалу повинна бути зрозумілою [1, с. 32].

Одним з головних завдань для педагога в профілактичній роботі є своєчасне виявлення учнів "групи ризику". Методами виявлення підлітків категорії "групи ризику" можуть бути: спостереження вчителів, соціальних педагогів та психологів; медичні обстеження підлітків; надання інформації Відділом Кримінальної міліції Служби у справах дітей та Службами у справах дітей при районних та міських адміністраціях; психологічні тренінги; відвідування місця проживання підлітків; індивідуальна робота з учнями [1, с. 32].

Наступним етапом у профілактичній роботі є проведення індивідуальної профілактичної роботи. Індивідуальна профілактика наркоманії – система заходів впливу на окрему молоду людину з метою недопущення зловживання нею наркотичними засобами і психотропними речовинами з використанням правових, соціальних, психологічних, медичних та інших методів впливу. Основна мета індивідуальної профілактичної роботи з дітьми та молоддю: уживання вичерпних заходів для запобігання першій спробі вжити наркотики [5, с. 117].

Окрім роботи із учнями, велику увагу слід приділяти антинаркотичному впливу на їх батьків. Педагогічну роботу з батьками потрібно розглядати не як окреме педагогічне явище, а як компонент цілісної педагогічної системи. Озброєння батьків достатнім обсягом медичних знань з основ наркології, гінекології, психогігієни є одним з найважливіших питань антинаркотичної діяльності в сучасний період.

Класному керівникові необхідно розробити блок лекцій з даної проблеми та ввести їх у планові батьківські збори. Прикладом тем таких лекцій можуть бути: "Особливості наркозалежності у підлітковому віці"; "Види психоактивних речовин"; "Суть наркоманії як захворювання"; "Причини виникнення наркоманії і токсикоманії" [2, с. 60].

Необхідно переконати батьків, що при найменшій підозрі вживання їх дитиною наркотичних речовин вони повинні негайно звернутися до спеціаліста. І в цьому питанні медики, педагоги можуть і зобов'язані надати допомогу.

Педагогічна робота з батьками щодо профілактики адиктивної поведінки підлітків повинна здійснюватись на основі комплексного підходу до вирішення даної проблеми, оскільки психоактивні речовини мають єдині причини вживання, схожу дію на організм і призводять до психофізичної залежності.

Особливий наголос слід робити на тому, що особистий приклад батьків (особливо негативний) – сімейні сварки, побутове пияцтво – може сприяти дезадаптації дитини і в подальшому гіпертрофії наркотичної мотивації.

Висновки

Однією з головних причин вживання молоддю психоактивних речовин є недостатня кількість знань з даної проблеми. Наркоманія є однією з причин злочинності неповнолітніх. Вікові особливості учнівського контингенту загальноосвітніх навчальних закладів потребують широкого використання у профілактичній роботі як загальної, так індивідуальної антинаркотичної профілактики (навчається значна кількість учнів "групи ризику").

Значна роль у досягненні ефективності профілактики вживання психоактивних речовин учнями в загальноосвітніх навчальних закладах належить антинаркотичній просвіті батьків та індивідуальній роботі з неблагополучними сім'ями (більшість наркоманів виховувалась в неблагонадійних сім'ях).

Відтак, тенденція зростання поширення та вживання наркотичних речовин серед молоді потребує впровадження в зміст профілактичної роботи нових підходів та напрямків, а у методику проведення – інтерактивних методів і форм організаційної діяльності.

Перспективи подальшого дослідження цієї проблеми ми вбачаємо у розширенні змісту та пошуку нових форм, методів, технологій педагогічної профілактики негативних явищ в учнівському середовищі.

Використані джерела

1. Вальчук М. П. Профілактика вживання психоактивних речовин – один з напрямків правового виховання в професійних ліцєях / М. П. Вальчук // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. – Вип. 84. – Серія: Педагогічні науки. – Чернігів : ЧНПУ, 2010. – С. 32-34.
2. Золотова Г.Т. Напрями роботи соціального педагога з батьками щодо профілактики адиктивної поведінки учнів / Г. Т. Золотова // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2008. – № 4. – С. 57-62.
3. Оржеховська В. М. Формування здорового способу життя: стратегія розвитку / В. М. Оржеховська // Науковий світ. – 2008. – № 10. – С. 28-30.
4. Рівень і тенденції поширення тютюнокуріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед учнівської молоді України / О. М. Балакірева (кер. авт. кол.), Т. В. Бонлар, Н. О. Рингач та ін. – К. : УІСД імені О. Яременка, 2008. – 152 с.
5. Тюрікова Л. Профілактика вживання наркотичних речовин серед учнівської молоді / Л. Тюрікова // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2007. – № 2. – С. 115-120.

Grischenko S.V.

A PROPHYLAXIS OF THE USE OF NARCOTIC MATTERS IS AMONG STUDENT'S YOUNG PEOPLE

Principal reasons of the use of narcotic matters young people are reflected in the article; certainly, that drug addiction is one of causations of crime of minor; the age-old features of student's contingent of general educational establishments which require as a general, such individual antinarcotic prophylaxis are exposed; the role of antinarcotic education of parents and individual work is analysed with unhappy families in achievement of efficiency of prophylaxis of the use of narcotic matters by the students of general educational establishments.

Key words: narcotic matters, students, antinarcotic prophylaxis, general educational establishments.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2013 р.